

Nr 12

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i sjölagen m. m., i vad denna hänvisats till utskottet.

I proposition nr 145 till 1966 års riksdag framlade Kungl. Maj:ts förslag till lag om ändring i sjölagen samt fyra därtill anknyttande lagförslag, däribland ett förslag till lag angående ändring i lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar (SekrL). Propositionen hänvisades i sistnämnda del till konstitutionsutskottet och i övrigt till lagutskott. Dess behandling uppsköts till 1967 års riksdag.

Det till konstitutionsutskottet hänvisade lagförslaget har följande lydelse:

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar

Härigenom förordnas, dels att till lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar skola fogas två nya paragrafer, betecknade 5 och 22 a §§, av nedan angiven lydelse, dels att 38 § samma lag skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

5 §.

Dagbok förd på fartyg som äges eller nyttjas av staten eller av kommun får, såvitt angår sammanstötning med annat fartyg, ej utan tillstånd av myndighet under vars förvaltning fartyget hör utlämnas förrän sjöförklaring hålles offentligt eller talan väckts på grund av sammanstötningen, eller fem år förflutit från det sammanstötningen ägde

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

rum. Detsamma gäller på fartyget upprättad handling, som enligt sjölagen jämföras med dagbok i fråga om rätten att taga del därav.

22 a §.

Handlingar i ärende angående sjöförklaring med anledning av fartygs sammanstötning med annat fartyg få, om sjöförklaringen icke hålles offentligt, ej utan redarens samtycke utlämnas förrän motsvarande utredning beträffande det andra fartyget blivit tillgänglig för den som vill taga del därav eller fem år förflutit från det sammanstötningen ägde rum. Detsamma gäller i fråga om handlingar, som med anledning av fartygs sammanstötning med annat fartyg inkommit till sjöfartsstyrelsen eller upprättats där.

Bestämmelserna i första stycket äga motsvarande tillämpning när utredning verkställs av särskild undersökningskommission enligt 314 § sjölagen eller, beträffande fartyg som äges eller nyttjas av staten, av myndighet under vars förvaltning fartyget hör.

38 §.

Där det ————— handlingars utlämnande.

Kan handling, som ej må utlämnas till envar, antagas vara av betydelse som bevis i rättegång eller för förundersökning i brottmål, äger domstol, där rättegången föres eller fråga som hör till förundersökningen må upptagas, förordna att handlingen skall tillhandahållas domstolen eller undersökningsledaren. Vad nu sagts gälla dock ej handlingar, som avses i 1—5 §§ samt 31 och 33 §§. Är handlingens innehåll sådant att den som utfärdat handlingen ej enligt 36 kap. 5 § andra, tredje eller fjärde stycket rättegångsbalken må höras som vittne därom, må handlingen ej företes i rättegången eller vid förundersökningen. Ej heller må,

Kan handling, som ej må utlämnas till envar, antagas vara av betydelse som bevis i rättegång eller för förundersökning i brottmål, äger domstol, där rättegången föres eller fråga som hör till förundersökningen må upptagas, förordna att handlingen skall tillhandahållas domstolen eller undersökningsledaren. Vad nu sagts gälla dock ej handlingar, som avses i 1—4 §§ samt 31 och 33 §§. Är handlingens innehåll sådant att den som utfärdat handlingen ej enligt 36 kap. 5 § andra, tredje eller fjärde stycket rättegångsbalken må höras som vittne därom, må handlingen ej företes i rättegången eller vid förundersökningen. Ej heller må,

(Nuvarande lydelse)

med mindre synnerlig anledning förekommer därtill, handlingen företes i rättegången eller vid förundersökningen, om därigenom yrkeshemlighet skulle uppenbaras.

(Föreslagen lydelse)

med mindre synnerlig anledning förekommer därtill, handlingen företes i rättegången eller vid förundersökningen, om därigenom yrkeshemlighet skulle uppenbaras.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

Propositionens bakgrund och huvudsakliga innehåll

Genom den år 1958 tillkallade sjölagskommittén pågår översyn av sjölagen. Denna översyn sker i samarbete med motsvarande kommittéer i Danmark, Finland och Norge. Förevarande proposition bygger på två betänkan- den av sjölagskommittén, avgivna åren 1963 och 1965 (SOU 20 resp. 18) och remissbehandlade var för sig. Bl. a. framläggs förslag till helt reviderade bestämmelser om dagböcker och om sjöförklaring. Dessa förslag för- anleder vissa följdändringar i SekrL.

Sjöförklaring är i princip en offentlig förrättning. När det är fråga om fartygs sammanstötning med annat fartyg har alltså vardera parten möj- lighet att genom närvaro vid sjöförklaringen för det andra fartyget bevaka utredningen för det fartyget. Emellertid kan sjöförklaring av praktiska skäl som regel inte hållas gemensamt eller samtidigt för de inblandade farty- gen. Den sida, för vars fartyg sjöförklaring hålls först, kommer i ett sämre läge än den andra genom att vad som framkommer vid den första förrätt- ningen kan påverka den andra. Har sammanstötning ägt rum med ett utom- nordiskt fartyg, är det över huvud inte säkert att någon offentlig utred- ning alls kommer till stånd i fråga om det främmande fartyget; regler där- om saknas kanske i dettas nationella lag. Den svenska parten kommer då uppenbarligen i ett ogynnsamt läge. Dessa förhållanden har länge kritise- rats. På grundval av överväganden, varom torde få hänvisas till proposi- tionen (s. 117 ff, 126 ff, 136 ff), föreslås nu att i 308 § sjölagen skall upp- tas i huvudsak följande bestämmelser för ifrågavarande situationer. Rät- ten skall kunna låta anstå med sjöförklaring, om denna därigenom kan äga rum samtidigt med sjöförklaring eller motsvarande utredning för det andra fartyget. Kan detta ej vinnas, skall den första sjöförklaringen helt eller delvis hållas inom stängda dörrar, om befälhavaren eller redaren be- går det och synnerliga skäl ej talar däremot. Har sammanstötning skett med utländskt fartyg, för vilket varken sjöförklaring eller motsvarande ut- redning äger rum, får sjöförklaring underlåtas, om sjöfartsstyrelsen ej be- stämmer annat. Hålls sjöförklaring, skall nyssnämnda bestämmelser om handläggning inom stängda dörrar äga motsvarande tillämpning.

För att inte det ändamål skall förfelas, som åsyftas med de föreslagna reglerna om sjöförklaring inom stängda dörrar, krävs regler om inskränkning i de handlingars offentlighet som i sådant ärende inges till eller upprättas hos rätten eller annan myndighet. När det gäller sjöförklaring inför domstol är 36 § SekrL tillämplig. Bestämmelserna där är enligt departementschefens mening fullt tillräckliga. I fråga om sjöförklaring eller motsvarande utredning i annat fall krävs däremot särskilda regler. Sådana föreslås intagna i en ny 22 a §. I de närmare motiven anför departementschefen bl. a. följande (s. 230 f):

Handlingssekretessen bör inte upprätthållas i vidare mån än som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet. Hålls sjöförklaring offentligt beträffande fartyget bör sekretesskydd inte komma i fråga. Som kommittén menat finns det inte heller anledning att upprätthålla sekretesskydd för en handling, om motsvarande utredning är tillgänglig beträffande det andra fartyget. Med motsvarande utredning avser jag liksom kommittén sådan utredning som innehållsmässigt svarar mot den handling vars utlämnande begärs. Denna förutsättning är tydligen för handen, om sjöförklaring eller liknande utredning verkställs beträffande det andra fartyget och blir tillgänglig för den som vill ta del därav. Hålls sjöförklaring beträffande detta fartyg enligt de föreslagna svenska reglerna blir handlingarna i ärendet omedelbart tillgängliga, eftersom den sjöförklaring som äger rum sist i sammanstöttningsfall inte får hållas inom stängda dörrar. Detsamma gäller sjöförklaring enligt de övriga nordiska förslagen. Är varken de svenska eller de övriga nordiska bestämmelserna tillämpliga kan förhållandet bli ett annat. Det är då inte säkert att någon sjöförklaring eller motsvarande utredning alls kommer till stånd. Även om ingen offentlig sjöförklaring eller motsvarande utredning verkställs beträffande det andra fartyget, tjänar det dock ingenting till att hemlighålla handlingarna beträffande den första sjöförklaringen hur länge som helst. Sjölagskommittén har föreslagit en begränsning till tio år, ett förslag som vunnit stöd bl. a. hos offentlighetskommittén. Stockholms rådhusrätt har dock ifrågasatt om en så lång tid kan behövas. Tiden har av sjölagskommittén valts med hänsyn till den tioåriga fordringspreskriptionen. Sjölagen innehåller emellertid i stor utsträckning, bl. a. när det gäller anspråk på ersättning för sammanstötning, bestämmelser om kortare preskriptionstider. Med hänsyn till dessa synes mig en tid av fem år vara fullt tillräcklig.

Förslaget om sekretess beträffande *dagbok* är grundat på liknande överväganden som det beträffande sjöförklaring. För närvarande gäller enligt 39 § sjölagen, att ingen vars rätt är beroende därav må vägras att ta del av dagbok eller göra utdrag därav. Denna huvudregel föreslås överförd till 300 § och utsträckt till att även gälla danskt, finskt eller norskt fartyg som befinner sig i svensk hamn. Vid sammanstötning mellan fartyg leder denna offentlighet, därest tillgång endast finns till den ena partens dagbok, till att denna part kommer i ett bevismässigt underläge. För att undanröja denna olägenhet föreslås nu, på grundval av överväganden varom torde få hänvisas till propositionen (s. 99 f, 102 f, 106 ff), en särskild bestämmelse i 300 § sjölagen. I fråga om anteckning som äger samband med

sammanstötning med annat fartyg, till vars dagbok motsvarande tillgång inte finns, skall offentligheten inte gälla förrän sjöförklaring eller motsvarande undersökning hålls offentligt eller talan väckts på grund av sammanstötningen.

En komplikation uppträder i fråga om dagböcker på stats- och kommunägda fartyg. Dessa är allmänna handlingar och därför till skillnad mot dagböcker på privatägda tillgängliga utan vidare för var och en. För att åvägabringa likställighet i det berörda hänseendet föreslås särskilda sekretessregler intagna i 5 § SekrL. I de närmare motiven anför departementschefen bl. a. följande (s. 108):

Vissa av dessa fartyg, t. ex. en del statliga tågfarjor och kommunala isbrytare, kommer att omfattas av de här föreslagna bestämmelserna om dagboksplikt, eftersom de är handelsfartyg. Någon skillnad mellan dessa fartyg och privatägda fartyg bör enligt min mening inte göras i förevarande hänseende. Även i fråga om sådana fartyg i offentlig ägo på vilka förs dagböcker eller liknande anteckningar enligt administrativa regler med åtminstone i huvudsak samma syfte som sjölagens bestämmelser i ämnet torde likställighet vara motiverad. Detta gäller bl. a. marinens fartyg, låt vara att de s. k. loggböcker som förs ombord på dem kan åtnjuta sekretesskydd enligt bestämmelser i försvarets sekretesskungörelse den 16 juni 1950 (ur 462). För nu ifrågavarande fartyg bör införas bestämmelser som svarar mot de föreslagna bestämmelserna i sjölagen om inskränkning i rätten att ta del av dagbok i sammanstötningsfall. Sådana bestämmelser torde böra införas i sekretesslagen och där tas in som en ny 5 § i stället för den 5 § som upphävdes genom lagändring år 1949. De kommer därmed närmast före de i liknande syfte meddelade bestämmelserna om myndighets handlingar, som upprättats eller anskaffats till utredning i någon myndighetens rättstvist.

För närvarande saknar SekrL en 5 §; den tidigare upphävdes år 1949. Införandet av en ny 5 § föranleder en redaktionell jämkning i 38 § som alltså jämt hänvisar till det äldre, upphävda stadgandet.

Utskottet

De i förevarande proposition föreslagna ändringarna i sekretesslagen har till syfte att åvägabringa likställdhet i bevishänseende mellan parterna i vissa fall av sammanstötning mellan fartyg. Utskottet har inte funnit anledning till erinran mot att sekretesskydd tillskapas på sätt i propositionen föreslås.

Vid sin granskning av förslagen till stadganden i sekretesslagen har utskottet funnit fog för vissa smärre jämkningar. Utskottet föreslår sålunda att bestämmelsen i 5 § om inskränkning i dagboks offentlighet genom tillägg på två punkter bringas till närmare överensstämmelse med motsvarande stadgande i 300 § sjölagen, vilket oförändrat tillstyrkts av första lag-

utskottet. Vidare förordar utskottet att de föreslagna båda paragraferna i sekretesslagen sammanförs till en genom att 22 a § infogas i 5 §.

Utskottet hemställer sålunda,

att riksdagen måtte, i anledning av propositionen nr 145 år 1966 i vad den hänvisats till konstitutionsutskottet, för sin del antaga följande som »utskottets förslag» betecknade

Förslag

till

Lag

angående ändring i lagen den 28 maj 1937 (nr 249) om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar

(Kungl. Maj:ts förslag)

Härigenom förordnas, dels att till lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar *skola* fogas *två nya paragrafer, betecknade 5 och 22 a §§*, av nedan angiven lydelse, dels att 38 § samma lag skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

5 §.

Dagbok förd på fartyg som äges eller nyttjas av staten eller av kommun får, såvitt angår sammanstötning med annat fartyg, ej utan tillstånd av myndighet under vars förvaltning fartyget hör utlämnas förrän sjöförklaring hålles offentligt eller talan väckts på grund av sammanstötningen, eller fem år förflutit från det sammanstötningen ägde rum. Detsamma gäller på fartyget upprättad handling, som enligt sjölagen jämföras med dagbok i fråga om rätten att taga del därav.

(Utskottets förslag)

Härigenom förordnas, dels att till lagen den 28 maj 1937 om inskränkningar i rätten att utbekomma allmänna handlingar *skall* fogas *en ny paragraf, betecknad 5 §*, av nedan angiven lydelse, dels att 38 § samma lag skall erhålla ändrad lydelse på sätt nedan anges.

5 §.

Dagbok förd på fartyg som äges eller nyttjas av staten eller av kommun får, såvitt angår sammanstötning med annat fartyg, *till vars dagbok motsvarande tillgång icke finnes*, ej utan tillstånd av myndighet under vars förvaltning fartyget hör utlämnas förrän sjöförklaring *eller undersökning enligt 314 § sjölagen* hålles offentligt eller talan väckts på grund av sammanstötningen, eller fem år förflutit från det sammanstötningen ägde rum. Detsamma gäller på fartyget upprättad handling,

(Kungl Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

22 a §.

— som enligt sjölagen jämställas med dagbok i fråga om rätten att taga del därav.

Handlingar i ärende angående sjöförklaring med anledning av fartygs sammanstötning med annat fartyg få, om sjöförklaringen icke hålles offentligt, ej utan redarens samtycke utlämnas förrän motsvarande utredning beträffande det andra fartyget blivit tillgänglig för den som vill taga del därav eller fem år förflutit från det sammanstötningen ägde rum. Detsamma gäller i fråga om handlingar, som med anledning av fartygs sammanstötning med annat fartyg inkommit till sjöfartsstyrelsen eller upprättats där.

Bestämmelserna i *första* stycket äga motsvarande tillämpning när utredning verkställs av särskild undersökningskommission enligt 314 § sjölagen eller, beträffande fartyg som äges eller nyttjas av staten, av myndighet under vars förvaltning fartyget hör.

Bestämmelserna i *andra* stycket äga motsvarande tillämpning när utredning verkställs av särskild undersökningskommission enligt 314 § sjölagen eller, beträffande fartyg som äges eller nyttjas av staten, av myndighet under vars förvaltning fartyget hör.

38 §.

Där det — — — handlingars utlämnande.

Kan handling, som ej må utlämnas till envar, antagas vara av betydelse som bevis i rättegång eller för förundersökning i brottmål, äger domstol, där rättegången föres eller fråga som hör till förundersökningen må upptagas, förordna att handlingen skall tillhandahållas domstolen eller undersökningsledaren. Vad nu sagts gälle dock ej handlingar, som avses i 1—4 §§ samt 31 och 33 §§. Är handlingens innehåll sådant att den som utfärdat handlingen ej enligt 36 kap. 5 § andra, tredje eller fjärde stycket rättegångsbalken må höras som vittne därom, må handlingen ej företes i rättegången eller vid förundersökningen. Ej heller må, med mindre synnerlig anledning förekommer därtill, handlingen företes i rättegången eller vid förundersökningen, om därigenom yrkeshemlighet skulle uppenbaras.

Denna lag träder i kraft den dag Konungen förordnar.

Stockholm den 8 februari 1967

På konstitutionsutskottets vägnar:

GEORG PETTERSSON

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Georg Pettersson, Torsten Andersson, Damström, Erik Olsson, Dahl, Dahlberg, fröken Stenberg, herrar Tistad och Svenungsson; samt

från a n d r a kammaren: herrar Nilsson i Östersund, von Friesen, Henningsson, Wahlund, fru Thunvall, herrar Hamrin i Jönköping, Larsson i Luttra, Andersson i Billingsfors, Henrikson och Werner.